Observaţii privind statutul cuplului „său”/ „lui” în limba română actuală

DANA NICULESCU
Facultatea de Litere
Universitatea din Bucureşti

Româna este singura limbă romanică ce moşteneşte din latină două modalităţi pronominale de codare a posesiei la persoana a treia singular. Prima este o modalitate gramaticală, şi anume formele flexionare de caz genitiv ale pronumelui personal (*lui, ei)*, provenite din dativul *illui* (m.) – *illaei* (f.) al pronumelui latinesc *illu,* la origine, un demonstrativ. A doua este reprezentată de persoana a treia (*său – sa*) a pronumelui şi adjectivului posesiv. Maria Iliescu şi Liliana Macarie[i] semnalează faptul că genitivul pronumelui personal concurează posesivele propriu-zise (*seu, sua, sei, sue* – forme neliterare) încă din latina târzie dunăreană.

Studiul de faţă îşi propune să analizeze, pe de o parte, elementele comune de distribuţie a adjectivului posesiv si a genitivului pronumelui personal la persoana a treia, iar pe de altă parte, condiţiile care determină în limba actuală alegerea în context a unuia dintre membrii cuplului *său – lui*.

Lucrarea are la bază material oferit de presa scrisă actuală, un studiu asupra limbajului personajelor din romanul *Dimineaţa pierdută* al Gabrielei Adameşteanu şi anchete efectuate asupra a şase persoane cu nivel mediu de instrucţie.

Cuplul *său – lui* prezintă o serie de caracteristici comune în ceea ce priveşte condiţiile de ocurenţă în enunţ pentru exprimarea unei relaţii de posesie.

1. Având statut pronominal, *său* şi *lui* intră în relaţie anaforică cu un antecedent care desemnează posesorul, în timp ce obiectul posedat este codat de nominalul regent al adjectivului posesiv sau al pronumelui în cazul genitiv. Între cele două entităţi care intră în relaţie de posesie trebuie să existe o asimetrie dată de gradul diferit de proeminenţă într-un univers referenţial dat, deoarece posesorul funcţionează ca punct de reper în identificarea obiectului posedat. Asimetria poate fi creată prin diferenţa de nivel ontologic dintre referenţii celor două nume. Posesorul codat pronominal trebuie să se afle pe un nivel ontologic superior entităţii obiect posedat, într-o ierarhie stabilită de Georges Kleiber[ii] şi confirmată de John Taylor[iii]: uman > animat non-uman > obiect concret > eveniment > proprietate.

De aceea este posibilă exprimarea pronominală a posesorului în contextul:

haina fetei / haina sa /haina ei – unde posesorul are trăsăturile uman, animat, iar obiectul posedat, inanimat, obiect concret, între cele două elemente stabilindu-se o relaţie de posesie inalienabilă, iar contextul: **fata hainei / fata sa / fata ei* nu este gramatical.

Asimetria rezultă şi din existenţa unei relaţii semantice apriorice între cele două entităţi, cum ar fi relaţia meronimică (ex: *mîna copilului / mîna lui / mîna sa*), spaţială (*locuitorii oraşului / locuitorii lui / locuitorii săi*), funcţională (*primarul oraşului / primarul lui / primarul său*). Aceste relaţii au fost studiate de G. Kleiber[iv] pentru anafora asociativă.

BDD-V3909 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:11 UTC)

2. O altă trăsătură comună cuplului *său / lui* o constituie ocurența redusă în enunțurile în care codează o relație inalienabilă de tip parte – întreg. Partea corpului este posedată în mod inerent de o persoană, de aceea, asocierea celor două entități are caracter permanent. Dacă nominalul obiect posedat se află în poziție sintactică de complement necircumstanțial, limba română preferă codarea posesorului ca formă clitică de pronume în cazul dativ (posesiv) sau ca subiect:

*Ea **mi**-a luat mâna. / **Ea** a ridicat mâna.*

Această preferință a limbii române este confirmată de analiza asupra articolelor din presa actuală. Am înregistrat numai patru contexte în care relația parte – întreg este codată ca nominal determinat de un posesiv sau de un pronume personal în cazul genitiv.

*Agresorul, trasformat în omul maimuță îl zgâriase cu unghiile **sale** de oțel.* A.C., 23-29. 06.02, *căci acelaşi Gh. Onişoru scrisese cu mâna **lui** (...) că Dan Petrescu a fost un membru de marcă al disidenței anticeauşiste.* A. C., 23-29. 06.02

În schimb, în romanul Gabrielei Adameşteanu, cele două modalități pronominale de exprimare a posesorului sunt folosite în 63 de contexte, atunci când obiectul posedat este codat sintactic drept complement necircumstanțial: *el, cu vocea aia **a lui**, subțire*, p. 9, *atât de tare simte în trupul **ei** greoi spaime*, p. 32, s-*o vază pe Ivona cu dinții **ei** de cal,* p. 39*, cu ochii **ei** a văzut-o baba pe Cantacuzinească, la albia de rufe*, p. 55, *intenția unei mici tachinări pare a licări în privirea **sa** inocentă,* p. 103.

Prezența posesivului sau a pronumelui personal este motivată stilistic – se accentuează fie identitatea posesorului (*cu ochii **ei** a văzut-o*), fie o caracteristică a nominalulului regent, situație în care acesta are un determinant atribut cu funcție calificativă (*dinții **ei** de cal*).

Atunci când numele care desemnează obiectul posedat are funcția de subiect, posesorul poate fi codat fie ca adjectiv posesiv / pronume personal în cazul genitiv, fie ca formă pronominală neaccentuată în cazul dativ (posesiv), fie ca anaforă asociativă (prin urmare, fără ca în enunț să existe o marcă a posesiei):

*Privi hainele femeii. Rochia **sa** / **ei** era veche, pantofii **săi** / **ei** erau demodați. Rochia **îi** era veche, pantofii **îi** erau demodați. Rochia era veche, pantofii erau demodați.*

B. Concurența dintre său şi lui în limba actuală

S-a afirmat că adjectivul posesiv are o sferă de utilizare mai restrânsă decât pronumele personal în cazul genitiv, deoarece tinde să se specializeze pentru exprimarea relației de posesie (alienabilă sau inalienabilă), dar şi pentru exprimarea originii, a cauzei, a agentului sau a pacientului, a materiei sau a conținutului, în anumite condiții de natură stilistică, semantică şi sintactică.

1. La nivel stilistic, conform lui I. Iordan[v] sau Gr. Brâncuş[vi], diferența dintre pronumele personal de persoana a treia şi adjectivul posesiv constă în aceea că primul caracterizează limbajul popular şi familiar, iar cel de-al doilea, limba literară, mai ales cea scrisă; primul este termenul nemarcat al opoziției, cel de-al doilea, marcat ca politicos.

Diferențierea stilistică a fost explicată istoric. În limba secolului al XVI-lea, genitivul pronumelui personal era utilizat mai mult decât posesivele *său* / *sa* / *săi* / *sale*, dar în documentele traduse, mai ales în nordul țării, frecvența adjectivului posesiv era mai ridicată. Elena Berea[vii] arată că folosirea în proporție mare a posesivului este un rezultat al influenței limbii textelor traduse din slavonă. Rezultă că formele *său, sa, săi,*

BDD-V3909 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:11 UTC)

sale s-au impus prin intermediul limbii scrise. În limba modernă şi contemporană, traducerile din franceză, germană, rusă, engleză au contribuit la menţinerea frecvenţei ridicate de ocurenţă a posesivului şi la păstrarea caracterului său cult. Adjectivul posesiv românesc se aseamănă fonetic cu echivalentul lui din franceză, germană, rusă (fr. *son*, germ. *sein*, rus. *svoi*), motiv pentru care este preferat în traduceri. Caracterul literar al formelor de posesiv are drept consecinţă perceperea lui ca fiind mai politicos decât genitivul pronumelui personal.

În limba actuală, am constatat că adjectivul posesiv îşi păstrează caracterul literar: în presă se utilizează în proporţie mai mare decât genitivul pronumelui personal (în 55% din contexte). La G. Adameşteanu, apariţia posesivului este în directă legătură cu statutul social şi profesional al fiecărui personaj. Nu am semnalat nici o ocurenţă a posesivului în vorbirea personajului Vica, care are o condiţie socială joasă şi foloseşte un limbaj neliterar. În schimb, în vorbirea celorlalte personaje, care folosesc limba literară, adjectivul posesiv apare în 30% din contextele în care posesia este exprimată pronominal. În anchetele efectuate, *său* este folosit în proporţie de 15%, persoanele anchetate având un nivel mediu de cultură. Prin urmare, în general, genitivul pronumelui personal are o frecvenţă mai ridicată decât posesivul în limba vorbită, în situaţiile de comunicare neoficiale.

Din analiza contextelor înregistrate, rezultă că posesivul este perceput în primul rând ca marcă a limbajului cult si abia în al doilea rând ca marcă a politeţii. Politeţea este corelată cu caracterul uman al referentului pe care îl desemnează antecedentul pronumelui, ceea ce ar presupune că posesivul tinde să se specializeze pentru a desemna persoane. Însă există, pe de o parte, numeroase contexte în care *său* / *sa* nu trimit la un antecedent cu trăsătura + uman şi, pe de altă parte, contexte în care intenţia de politeţe nu poate fi invocată.

Pe baza materialului oferit de presa scrisă actuală, am urmărit care sunt tipurile de referenţi (animaţi sau inanimaţi) pe care îi pot avea posesivul şi genitivul pronumelui personal, spre a observa dacă s-a produs specializarea primului pentru codarea referenţilor persoane. De asemenea, am analizat măsura în care *său* şi *lui* tind să se diferenţieze prin relaţiile semantice pe care le exprimă, aşa cum s-a întâmplat cu cliticul posesiv, utilizat exclusiv pentru numele de rudenie.

Am constatat ca în unele contexte, adjectivul posesiv se foloseşte ca echivalent perfect al pronumelui personal in cazul genitiv, fapt ilustrat de utilizarea lor alternativă, pentru varierea discursului: *Singura **lui** avere erau nişte reviste cu imagini ale aranjamentelor **sale** florale.* Cotidianul, 21.08.02

*Gina e hotărîtă să-i aducă în faţa justiţiei pe cei vinovaţi de moartea prietenilor **săi**, dar, spre surprinderea **ei**, autorităţile federale nu-i permit acest lucru.* Libertatea, 23.08.02

Există numeroase contexte în care posesivul denotă un referent care nu are trăsăturile semantice animat, uman. Entitatea-posesor poate fi animată, non-umană: *Într-o zi, pisica Mariei fuge pe scări şi intră într-un apartament în care are loc o şedinţă de magie neagră stârnind astfel o serie de evenimente care vor schimba viaţa stăpânei **sale**.* Libertatea, 23.08.02

De asemenea, adjectivul posesiv poate trimite la un antecedent inanimat, obiect concret:

BDD-V3909 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:11 UTC)

Secolul XX şi marile ***sale*** *evenimente* MI, 21-27.08.02 sau la un nominal abstract, nume de acțiune: *prin natura sau contextul* ***său****, această faptă are ca scop intimidarea populației sau constrângerea unui guvern…*Ev. Z, 23.08.02

În ceea ce priveşte sensul celor două mărci ale posesiei, am observat că posesivul şi pronumele personal exprimă aceeaşi varietate de relații semantice:

1. rudenia: *mama* ***lui***, Dilema, 9-15.08.02, *fratele* ***său*** *vitreg*, Ev. Zilei, 30.07.02, *celebra* ***sa*** *soră*, A. C. 23-29.07.02, *omu* ***ei,*** D.p., p. 7;
2. relația parte – întreg, atunci când întregul este persoană sau non-persoană: *sufletul* ***ei***, D.p., p. 20, *din adâncul sufletului* ***său*** *tulburat*, D.p., p. 113, *creşte în ochii* ***lui***, A. C., 23-29.07.02, *cu muşchii, nervii şi conştiința* ***lui***, A. C., 23-29.07.02, *fărâmiturile* ***sale*** *(ale corpului ceresc)* Libertatea, 23.08.02;
3. posesia concretă sau abstractă: *camera* ***lui***, D.p., p. 26, *cabinetul* ***său***, D.p., p. 108, *sistematizarea operei* ***sale*** *inedite*, Dilema, 9-15.08.02, *în dreptul reşedinței* ***sale***, A.C., 20-26.08.02, *cariera* ***sa*** *politică*, Cotidianul, 23.08.02;
4. asocierea dintre două persoane, aflată sub incidența posesiei alienabile: *alți colegi ai* ***lui***, Ev z., 30.07.02, *foştii* ***săi*** *şefi*, Libertatea, 23.08.02
5. relația experimentator al unui proces sau al unei stări – numele procesului sau al stării: *durerea* ***ei***, M. i., 21-27.08.02, *moartea* ***sa***, M. i., 21-27.08.02;
6. nume de proprietate – persoană sau obiect care are acea proprietate: *frumusețea* ***ei*** *(a insulei)*, M.i., 21-27.08.02, *notorietatea* ***lui*** *ca om politic*, Libertatea, 23.08.02, *menținerea sănătății* ***sale*** *orale*, M.i., 21-27.08.02

Adjectivul posesiv se utilizează cel mai frecvent pentru a exprima asocieri cu caracter temporar între două persoane (24 de contexte), rudenia (20 de contexte), relația de posesie abstractă (16 contexte) şi relația de posesie concretă (11 contexte).

Pronumele personal în cazul genitiv *lui / ei* codează experimentatorul unei stări sau al unui proces (în 10 contexte), rudenia (în 9 contexte), relația de posesie concretă (8 contexte) şi de posesie abstractă (8 contexte), asocierile temporare între persoane (7 contexte).

Având în vedere faptul că atât posesivul, cât şi pronumele personal prezintă trăsăturile semantice +animat, + uman, cel puțin în cazul primelor trei sensuri evidențiate după criteriul frecvenței, statistica de față ilustrează faptul că limba literară utilizează ambele mărci pronominale pentru nume de persoane.

În ceea ce priveşte marcarea posesivului *său* cu trăsătura + politețe, am constatat că acesta se utilizează cu referire la persoane, dar fără ca trăsătura menționată să fie prezentă: identitatea socială a referentului face ca presupunerea unui ton reverențios să nu fie posibilă (*poliția Buzău l-a chemat la audieri pe Lepădatu pentru a-l întreba despre implicațiile* ***sale*** *în rețeaua mafiotă şi a racketilor.* A.C., XII, 23-29.06.02; *tribunalul pentru minori a decis că cea mai bună soluție pentru acesta ar fi să revină în România, în ciuda refuzului familiei* ***sale***. Ev. Z. 30.06.02.).

În alte contexte, faptul că posesivul nu are funcție de politețe este indicat de modul ironic de referire la persoana vizată. *Său* ar putea fi folosit cu intenție, ca parte a strategiilor de ironizare a persoanei: *Care slav, după ce a prădat FPP Moldova de vreo 4 milioane de dolari, şi-a ațintit pohtele* ***sale*** *de avar cu părul lins ca al pecenegilor înspre zona de apus a cetății.* AC, 23-29.06.02

BDD-V3909 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:11 UTC)

În acelaşi spirit, va repartiza sectorul reparaţiilor străzilor firmei Alfa Rom SRL, lăsând pe drumuri societatea Construcţii Drumuri, în care acţionari sunt prietenii şi şogorii ***săi***. M.i., 21-28.08.2002

În concluzie, analiza realizată la nivel stilistic, confirmă că limba actuală tinde să specializeze posesivul pentru exprimarea cultă, genitivul pronumelui personal rămânând termenul nemarcat, general, pentru exprimarea posesiei. Se observă însă că cele două forme pronominale se utilizează în aceeaşi măsură pentru referenţii nume de persoane.

2. Pe lângă restricţiile stilistice de folosire a adjectivului posesiv, au fost relevate şi restricţii semantico-sintactice.

S-a observat că entitatea exprimată prin pronume personal poate avea ca antecedent numele cu funcţia sintactică de subiect sau complement necircumstanţial, în schimb, există tendinţa ca adjectivul posesiv să fie utilizat în special atunci când obiectul stabileşte relaţia semantică cu subiectul sintactic al enunţului.

Explicaţia este, din nou, de natură istorică: în latina clasică „*suus*" avea sens reflexiv şi posesiv, impunând subiectului coreferenţialitatea. Când nu se raporta la subiect, posesorul se exprima prin pronumele demonstrativ „*eius*". Elena Berea constată în articolul „*Din istoria posesivului său – lui în limba română*" că în latina vulgară „*suus*" şi-a lărgit valoarea, putându-se raporta şi la un obiect posedat care nu îndeplinea funcţia sintactică de subiect, iar „*illui*", care l-a înlocuit pe „*eius*", putea avea şi valoare reflexivă în afară de aceea de a exprima referentul distinct al pronumelui şi al subiectului.

Atât Gr. Brâncuş[viii], cât şi Fl. Dimitrescu[ix] notează faptul că în limba secolului al XVI-lea se făcea distincţia reflexiv / non-reflexiv între *său* şi *lui*, între: „Omul$_i$ a săpat în grădina *sa$_i$*" şi „Omul$_i$ a săpat în grădina *lui$_j$*".

Pentru limba contemporană, I. Iordan[x] propune să se fixeze o regulă de folosire a celor două modalităţi de exprimare a posesiei pe acelaşi criteriu: dacă posesia este a subiectului utilizăm pe *său* şi dacă obiectul posedat este codat ca altă funcţie sintactică, recurgem la *lui / ei.*

Am analizat măsura în adjectivul posesiv mai are valoare reflexivă în limba actuală. Eliminând contextele în care subiectul codează obiectul posedat, 79% dintre enunţurile înregistrate conţin adjectivul posesiv coreferenţial cu subiectul propoziţiei (*ministerul$_i$ care acţionează, conform strategiei* ***sale$_i$****, în slujba cetăţeanului*, A.C., 20-26.08.02, *premierul$_i$, luat de valul vocaţiei* ***sale$_i$*** *de a muşca, a răspuns agresiv*, Ev.Z, 30.07.02) iar în 21% din contexte, *său* este coindexat cu un obiect direct sau indirect (*CJ condus autoritar de Marian Oprişan a declarat reţeaua$_i$ cu apă bun de interes judeţean, constată Curtea de Conturi, şi a finanţat cumpărarea* ***sa$_i$****,* Ev. Z, 22.08.02).

Dacă în limba veche se prefera folosirea pronumelui *lui* / *ei* non-reflexiv, am constatat că în limba actuală pronumele personal în cazul genitiv are valoare reflexivă în 50% din contextele înregistrate în „Dimineaţa pierdută" (*el, cu vocea aia a* ***lui****, subţire*, p. 9, *cu intuiţia* ***ei*** *îl simte că se enervează,* p. 80) şi în 74% din ocurenţele sale în presa scrisă (*insula asta a Cotenilor are o magie* ***a ei***, A. C. 20-26.08.02, *prinţul Paul creşte în ochii* ***lui*** *cât alţii într-un an*, A. C., 23-29.07.02). Aceasta demonstrează că, deşi se manifestă în continuare preferinţa de a utiliza posesivul în condiţii de coreferenţialitate cu subiectul, trăsătura + reflexiv nu mai este specifică pentru adjectivul posesiv, ci este în egală măsură împărtăşită şi de pronumele personal.

L. Tasmovski[xi] constată că utilizarea posesivului ce determină nominalul subiect al enunţului este supusă unei restricţii semantice. În majoritatea contextelor în care obiectul

BDD-V3909 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:11 UTC)

posedat are funcţia de subiect, acesta intră într-o relaţie de tip parte-întreg cu posesorul codat ca adjectiv posesiv, cu alte cuvinte se stabileşte o relaţie reflexivă între cele două entităţi. Materialul analizat a relevat faptul că numai 5 contexte îndeplinesc condiţiile enunţate de L. Tasmovski (*vor ieşi la iveală manierele **sale** de răzbunător*, Naţional, 30.07.02, *fărâmiturile **sale** au căzut în interiorul unui cerc cu diametrul de trei kilometri*, Libertatea, 23.08.02, *un gând **al său** ascuns i-a fost dat pe faţă*, D. p., p. 100). Se codează în acelaşi mod şi relaţia de rudenie *(un rol decisiv în obţinerea funcţiei îl avuseseră părinţii **săi***, A. C., 23-29.07.02,), asocierea dintre persoane (*locul unde Ulise şi tovarăşii **săi** au uitat de casă şi de familie*, M.i., 21-27.08.02) sau relaţia cauză – efect (*cauzele **sale** se pierd în negura veacurilor*, Dilema, 9-15.08.02), situaţii în care posesivul nu are semnificaţie reflexivă. Se poate explica folosirea posesivului şi cu sens nonreflexiv prin preeminenţa trăsăturii + cult, literar asupra calităţii reflexive pe care posesivul o conservă din limba latină.

3. S-a observat şi existenţa unor restricţii de ordin formal-eufonic în folosirea celor două mijloace de exprimare a posesiei. Din motive de eufonie vorbitorii evită acea formă pronominală care este identică cu secvenţa finală a cuvântului determinat (se evită sintagmele *casa sa*, *fratelui lui*), fapt confirmat de materialul analizat.

4. O altă restricţie formală, semnalată de Maria Iliescu[xii], ţine de relaţia dintre genul adjectivului posesiv, determinat de acord, şi genul natural al referentului pe care îl denotă. Cercetătoarea consideră că forma de masculin *său* a adjectivului produce în mintea receptorului asocierea cu un referent masculin. Din acest motiv, vorbitorii preferă forma pronominală *ei* şi nu adjectivul *său*, atunci când posesorul este feminin (*fratele ei* este preferat formei *fratele său*). Ei sancţionează astfel incompatibilitatea dintre marcarea adjectivului cu o desinenţă specifică masculinului (*-u*) şi referentul său feminin.

Imposibilitatea adjectivului de a marca genul posesorului, deoarece se acordă cu substantivul regent este, de altfel, motivul pentru care, în general, limbajul popular, familiar preferă genitivul pronumelui personal în detrimentul posesivului. Faptul că furnizează o informaţie suplimentară necesară pentru identificarea univocă a posesorului îi determină frecvenţa crescută în limbă[xiii].

Cu toate acestea, am constatat că afirmaţia nu se verifică pentru orice tip de enunţ în care se exprimă o relaţie de posesie. Există o preferinţă de utilizare a adjectivului posesiv în enunţuri care exprimă adevăruri universale. Nemarcarea diferenţelor de gen pare să-i confere posesivului un grad de generalitate mai mare decât are pronumele personal: *De aceea, nu medicul trebuie să cheme pacientul, ci acesta trebuie să solicite conştient şi exigent tratamentele necesare menţinerii sănătăţii **sale** orale*, M.i, 21-27-09.02, *după părerea mea, actorul român este, prin structura **sa**, slujitorul scenei înainte de toate*. Independent, 27.08.02. În special dacă într-o propoziţie generică regentul posesivului este un substantiv feminin, cum ar fi „persoană, fiinţă”, este mai frecvent adjectivul faţă de pronumele personal, pentru că acesta din urmă ar putea da impresia că se face referinţă numai la persoanele de gen feminin: *fiecare persoană ce plăteşte impozite are obligaţiile, dar şi drepturile **sale**...,* Independent, 25.08.02.

Concluzii

Ocurenţa adjectivului posesiv şi a genitivului pronumelui personal de persoana a treia în enunţ este condiţionată de existenţa unei relaţii asimetrice între entitatea –

BDD-V3909 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:11 UTC)

posesor, codată pronominal, şi entitatea – obiect posedat, desemnată de nominalul regent al posesivului, respectiv, al pronumelui personal.

Ambele modalităţi de exprimare a posesiei se caracterizează prin utilizarea redusă în contexte în care cele două entităţi se află într-o relaţie de tip parte – întreg. Limba română preferă să nu marcheze posesia inalienabilă în grupul nominal din care face parte obiectul posedat.

Având în vedere că limba nu tolerează prezenţa a două unităţi lingvistice cu utilizare identică, s-a realizat diferenţierea lor funcţională. Formele *său* / *sa* / *săi* / *sale* au fost cele cărora vorbitorii le-au atribuit funcţii suplimentare, deoarece încă din limba veche genitivul pronumelui personal a avut o răspândire mai largă, iar frecvenţa adjectivului posesiv a crescut numai prin intermediul traducerilor, deci al limbii scrise. Adjectivul posesiv a devenit termenul marcat prin care se exprimă relaţia de posesie, în opoziţie cu termenul general: genitivul pronumelui personal.

În româna actuală, posesivul tinde să se specializeze pentru limba literară, scrisă, în timp ce pronumele personal se utilizează în limbajul popular, familiar. Am observat că celelalte trăsături proprii posesivului: valoarea lui reflexivă, aceea de marcă a politeţii sau marcă a referentului uman sunt subordonate caracterului său cult şi nu se manifestă cu regularitate. Prin urmare, opoziţiile reflexiv / nonreflexiv, + /- politeţe, + / - referent uman tind să se neutralizeze, generalizându-se folosirea formelor *său* / *sa* în enunţurile cu caracter cult.

Am constatat, de asemenea, că preferinţa vorbitorilor de a utiliza pronumele personal având în vedere că exprimă genul posesorului este contrabalansată de tendinţa de a folosi formele adjectivului posesiv în enunţuri generice, pentru că imposibilitatea de a marca opoziţiile de gen îi conferă acestuia statut de expresie cu un grad mai mare de generalitate.

NOTE :

Bibliografie:

MIOARA AVRAM, *Gramatica pentu toţi*, 1997, Bucureşti, Ed. Humanitas

ELENA BEREA, *Din istoria posesivului în limba română*, 1961, SCL, nr. 3

GRIGORE BRÂNCUŞ, *Pronumele*, în Th. Hristea (coord.), *Sinteze de limba română*, 1984, Bucureşti, Ed. Albatros

Gh. CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, *Morfologia limbii române,* 1974, Bucureşti, ed. Ştiinţifică

FLORICA DIMITRESCU, *Istoria limbii române*, 1978, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică

MARIA ILIESCU, *Său, sa et lui en roumain contemporain, în Studi rumeni e romanzi - Omaggio a Florica Dimitrescu e Alexandru Niculescu*, 1995, Padova

IORGU IORDAN, *Limba română contemporană*, 1956, Bucureşti, Ed. Ministerului Învăţământului

GEORGES KLEIBER, *Le possessif via l'anaphore associative*, în *The Expression of Possession in Romance and Germanic Languages*, 2000, Cluj, Clusium

Al. NICULESCU, *Individualitatea limbii române între limbile romanice*, vol. II, 1978, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică

BDD-V3909 © 2003 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:11 UTC)

JOHN R. TAYLOR, *Possessives in English*, 1996, New York, Oxford University Press
Istoria limbii române, vol. II, Bucureşti, Ed. Academiei, 1969

OBSERVATIONS REGARDING THE STATUS OF THE COUPLE 'SAU / LUI'
IN PRESENT-DAY ROMANIAN LANGUAGE

This article analyses the distribution in present-day Romanian of two means of expressing possession in the nominal phrase: the possessive determiner 'sau' and the third person genitive form of the personal pronoun 'lui / ei'. Examples were taken both from actual written and spoken contemporary Romanian.

The study showed that the possessive adjective tends to specialize for the written literary language, while the personal pronoun is used in the common speech. The semantic and syntactic characteristics of the possessive (reflexive meaning, mark of politeness, mark of human referent) are subordinate to its use in the literary language and are not regularly expressed in the context.

Another conclusion of the analysis was that, on one hand, the speakers prefer the personal pronoun due to the gender information that it contains, but on the other hand, there is a tendency to use the possessive determiner in generic sentences, precisely because it can not mark gender, thus emphasizing the general character of the utterance.

---

[i] Istoria limbii române, vol. II, Bucureşti, Ed. Academiei, 1969
[ii] Georges Kleiber, Le possessif via l'anaphore associative, în The Expression of Possession in Romance and Germanic Languages, 2000, Cluj, Clusium
[iii] John Taylor, Possessives in English, 1997, New York, Oxford University Press
[iv] Georges Kleiber, Le possessif via l'anaphore associative, în The Expression of Possession in Romance and Germanic Languages, 2000, Cluj, Clusium
[v] Iorgu Iordan, Limba română contemporană, 1956, Bucureşti, Ed.
[vi] Grigore Brâncuş, în Th. Hristea (coord.), Sinteze de limba română, 1984, Bucureşti, Ed. Albatros
[vii] Elena Berea, Din istoria posesivului în limba română, 1961, SCL, nr. 3
[viii] Grigore Brâncuş, în Th. Hristea (coord.), Sinteze de limba română, 1984, Bucureşti, Ed. Albatros
[ix] Florica Dimitrescu, Istoria limbii române, 1978, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică
[x] Iorgu Iordan, Limba română contemporană, 1956, Bucureşti, Ed.
[xi] Liliana Popescu Ramirez şi Liliane Tasmovski-De Ryck, Thematicite et possessivite en roumain, 1998, Linguisticae investigationes, XII, 2, apud Maria Iliescu, 1995
[xii] Maria Iliescu, Său, sa et lui en roumain contemporain, în Studi rumeni e romanzi - Omaggio a Florica Dimitrescu e Alexandru Niculescu, 1995, Padova
[xiii] Mioara Avram, Gramatica pentu toți, 1997, Bucureşti, Ed. Humanitas

Surse:

Gabriela Adameşteanu, *Dimineața pierdută*, 1997, Bucureşti, Ed. Gramar
Academia Cațavencu (A.C.), 23-29.07.02, 20-26.08.02
Avantaje, sept. 2002
Cotidianul, 02.08.02, 19.08.02, 21.08.02
Dilema, 2-8.08.02, 9-15.08.02,
Evenimentul zilei (Ev.z.), 30.07.02, 22.08.02, 23.08.02, 25.08.02
Formula As, 19-26.08.02
Independent, 27.08.02
Libertatea, 23.08.02
Magazin internațional, (M.i.)21-27.08.02
Național, 30.07.02

BDD-V3909 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:11 UTC)

22, 6-12.08.02

BDD-V3909 © 2003 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:54:11 UTC)